

Opis źródła:

Kronika polska (Kronika i czyny książąt czyli władców polskich, Cronica et gesta ducum sive principum Polonorum) pióra Anonima zwanego Gallem, jedno z najważniejszych źródeł do dziejów jedenastowiecznej Polski. Jej autor, mnich tworzący na dworze Bolesława Krzywoustego w drugiej dekadzie XII wieku, był tym, który uporządkował tradycję dynastyczną Piastów i nadał jej formę narracji historycznej. Dzieło składa się z trzech ksiąg, z których ostatnia pozostała niedokończona. W przypadku pierwszej mamy do czynienia z opowieścią o odleglejszej przeszłości, to jest o dziejach Polski i dynastii piastowskiej do momentu narodzin zleceniodawcy (1086 r.). Jest to swego rodzaju pochwała rodu panującego ze szczególnym uwzględnieniem Bolesława Chrobrego, który w narracji figuruje jako faktyczny twórca potęgi państwa i wzór do naśladowania dla swojego imiennika.

Miejsce wydania:

Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, oprac. M. Plezia, wyd. 5, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1982 (seria: *Biblioteka Narodowa Seria 1*, nr 59).

Anonim tzw. Gall, *Cronica et gesta Ducum sive Principum Poloniorum*, wyd. K. Maleczyński, Kraków 1952 (seria: *Monumenta Poloniae Historica: Nova Series*, t. 2).

Miejsce przechowywania:

Kodeks Zamoyskich (Kodeks zamojski): Biblioteka Narodowa, sygn. BOZ cim. 28

Tekst źródła:**Opis panowania Bolesława Chrobrego w *Kronice polskiej***

[Księga I, rozdział 9] Taka była okazałość rycerska króla Bolesława, a nie mniejsza była jego cnota posłuszeństwa duchowego. Biskupów mianowicie i swoich kapelanów w tak wielkim zachowywał poszanowaniu, że nie ośmielił się siadać, gdy oni stali, inaczej też ich nie nazywał, jak tylko „księżdami”. Boga zaś czcił z najwyższą miłością. Kościół święty wywyższał i przyozdabiał go królewskimi darami. Miał też ponadto pewną wybitną cechę sprawiedliwości i przystępności. Gdy bowiem ubogi wieśniak lub jakaś kobiecina skarżyła się na któregoś z książąt lub komesów, to chociaż był ważnymi sprawami zajęty, i otoczony licznymi szeregami magnatów i rycerzy, nie wpierył się z miejsca, aż po kolei wysłuchał skargi żalącego się i wysłał komornika po owego, na którego się skarżono. A tymczasem samego powoda powierzał któremuś ze swych zaufanych, który miał się o niego troszczyć, a za przybyciem przeciwnika podsunąć z powrotem królowi – i tak wieśniaka napominał, jak ojciec syna, by zaocznie bez przyczyny nie oskarżał i aby przez niesłuszne oskarżenie na samego siebie nie ściągał gniewu, który na drugiego rozdmuchiwał. Oskarżony na wezwanie, bez zwłok, jak najszybciej przybywał i dnia wyznaczonego mu przez króla nie chybił, bez względu na jakąkolwiek okoliczność. Gdy zaś przybył wielmoża, po którego posłano, nie okazywał mu Bolesław niechętnego usposobienia, lecz przyjmował go z ochoczym i przystępnym obliczem, zapraszał do stołu i sprawę rozpatrywał nie tego dnia, lecz następnego lub trzeciego. A tak pilnie rozważał sprawę biedaka, jak jakiegoś wielkiego dostojnika.

Słowniczek pojęć:

Księżdami – we wczesnym średniowieczu słowo „ksiądz” oznaczało przede wszystkim władcę, przywódcę wspólnoty.

Komes – w tym przypadku słowo to oznacza wysokiego dostojnika państwowego.

Komornik – urzędnik władcy.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy)

1. Czy przekaz świadczy o tym, że Bolesław Chrobry szanował możnych i dostojników kościelnych?

2. Czy według Anonima zwanego Gallem pierwszy król Polski pozwalał ludziom z niższych warstw oskarżać możnych w każdych okolicznościach?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto

1. Wymień dwie cechy dobrego władcy, na które zwrócił uwagę autor *Kroniki*.

2. Wskaż fragment, który świadczy o tym, iż państwo polskie w czasach Bolesława Chrobrego funkcjonowało sprawnie.

3. Z czego wynikała skuteczność działania państwa?

Wskazówki:

Kronika polska przedstawia Bolesława Chrobrego jako wzorowego władcę chrześcijańskiego. Według autora cechował się on zarówno pobożnością, jak i sprawiedliwością. Ta druga przejawiała się w tym, że z takim samym szacunkiem traktował ludzi możnych, jak i tych pochodzących z niższych warstw społecznych, dla których jako monarcha stanowił instancję odwoławczą, umożliwiającą dociekanie swych praw („A tak pilnie rozważał sprawę biedaka, jak jakiegoś wielkiego dostojnika”). Nie znaczy to, że pozwalał on chłopom na bezkarne oskarżenia – „jak ojciec syna” pouczał, że działanie takie może mieć negatywne konsekwencje dla fałszywie oskarżającego.

Fragment ten pokazuje, że na początku XII wieku czasy Bolesława Chrobrego pamiętano jako okres, gdy państwo polskie funkcjonowało sprawnie, a to za sprawą autorytetu, którym cieszył się władca. Jego poddani, niezależnie od stanu, mogli być pewni, że zostaną potraktowani sprawiedliwie. Dobitnie świadczą o tym słowa: „Oskarżony na wezwanie, bez zwłok, jak najszybciej przybywał i dnia wyznaczonego mu przez króla nie chybił, bez względu na jakąkolwiek okoliczność”

Literatura pomocnicza:

Kürbis B., *Dziejopisarstwo polskie do połowy XV wieku. Dążenia poznawcze i poglądy*, [w:] eadem, *Na progach historii. Prace wybrane*, Poznań 1994, s. 17–36.

Piastowie. Leksykon biograficzny, red. S. Szczur, K. Ożóg, Kraków 1999.

Plezia M., *Wstęp*, [w:] *Kronika polska*, s. III-LXXXIII.

Wiszewski P., *Domus Boleslai. W poszukiwaniu tradycji dynastycznej Piastów (do około 1138 roku)*, Wrocław 2008.

Najważniejsze cezury:

992-1025 – panowanie Bolesława Chrobrego.

1113-1117 – umowne lata powstawania *Kroniki polskiej*.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Arkadiusz Siwko.

